

Historio pri la internacia lingvo, 2-a parto
Aspekto de Volapük
Claude Gacond, 232-a radioprelego, 1968.03.20 & 23

Cl.- Parolas gesinjoroj Claude kaj Andrée Gacond.

Ni promesis al vi rigardon al la lingvo Volapük por provi komprenigi al vi, kio tiom entuziasmigis la adeptojn de Johann-Martin Schleyer dum deko da jaroj kaj kio subite malhelpis la lingvon plue progresi.

A.- Hodiaŭ ni diros kelkajn vortojn pri la aspekto mem de Volapük. Venontajn semajnojn ni poste priskribos la volapükan konstruadon. Kaj ni finos tiun rapidan studon per priskribo de la disvastiĝo de tiu antaŭlo de esperanto. Tio kondukos nin analizi la dramon skismon, kiu rompis la normalan evoluon de la Volapükismo. Ni ankaŭ rigardos al la sinteno de Zamenhof rilate al la lingvo de Schleyer. Estas temo eble iom nova por vi, kiu devigis nin entrepreni la studon mem de la lingvo Volapük. Kion ni citas, tio ne estas ĉerpitaĵoj el priskriboj de Volapük, sed rezulto el niaj propraj legoj de volapükaj libroj kaj gazetoj.

Cl.- Se estas facile interesiĝi pri la diversaj lingvoj, kiuj estis proponitaj de la naturalista skolo pro ilia latinida aspekto, kiu ebligas al franclingvano tujan legadon, estas multe pli komplike trastudi la historion de Volapük pro la absoluta arbitreco de la vortaro imagita de Johann Schleyer.

A.- Je unua lego Volapük estas por ni tiel fremda, kiel afrika idiomo aŭ turka dialekto. Aŭdu klarigojn en Volapük, kiuj rakontas pri la fonda de la Volapüka Akademio en 1887 :

Cl.- « *Kadem volapüka pefünom, jölul balsid mil jöltum jölsevel, pötü lasam valemik volapükanas in München. Cifal, Dilekel e kademals balsemäl peväloms fa lasamef ; kademals zül e Sekretel peväloms poso fa kademals it. Kademalef pesuflagom bletimo danemön kademalis balsekil nulik. »*

A.- Per tiu lego vi certe komprenis, ke la lingvo Volapük ne apartenas al la hindeŭropa familio. Tiu manko de fileco, eble pli ol ĝia artefariteco, kondukos al la kriza situacio. Kiam esperanto devas solvi gramatikan aŭ vortaran problemon, ĝi ĉiam povas rigardi ĉirkaŭ si al la parencaj lingvoj, ĉar ĝi apartenas al lingvofamilio, ĉar ĝi havas gepatrojn en la eŭropaj kulturlingvoj. Volapük estis speco de orfo sen gepatroj, kiu dependis de la varto de kelkaj disputemuloj.

Cl.- La Superega Estro : en Volapük : **Cifal**, la Direktoro : en Volapük : **Dilekel**, kaj aro da akademianoj : **Kademalef**.

A.- La du kontraŭajn tendencojn reprezentis Johann Schleyer kaj Auguste Kerkhoffs la Superega Estro kaj la Direktoro.

Cl.- La plej granda simileco inter la lingvo de Schleyer kaj tiu de Zamenhof estas ilia aglutineco. Tio signifas, ke en ambaŭ lingvoj la vortoj malmuntiĝas en vorteroj troveblaj senŝanĝe en la vortaro.

A.- La verko, el kie ni ĉerpis la tekston, kiun ni ĵus legis, nomiĝas :

Cl.- *Yelabuk pedipedelas*.

A.- Tiuj du vortoj malmuntiĝas laŭ 8 eroj :

Cl.- **yel-a-buk pe-diped-el-a-s**.

A.- Por legi Volapükon, kiel por legi esperanton, oni devas lerni, kiel la vortoj malmuntiĝas. Estas kiel por **ĉarmulino**. Se vi legas :

Cl.- **ĉar-mul-in-o** vi ricevas tute alian impreson, ol se vi legas **ĉarm-ul-in-o**.

Historio pri la internacia lingvo, 2-a parto
Aspekto de Volapük
Claude Gacond, 232-a radioprelego, 1968.03.20 & 23

A.- Kiel por esperanto oni ne trovas la vortojn laŭ ilia alfabeto, sed laŭ la ordo de la ĉefaj elementoj. En esperanto por kompreni **ekplori**, oni devas unue serĉi la signifon de **plori**. La studo de la afiksaro ebligas tiam malkovri la signifon de la tuta vorto **ek-plor-i**. Same estas por Volapük.

Cl.- Por Zamenhof la aglutineco estas unu el la kondiĉoj, kiujn internacia lingvo devas nepre plenumi. Aglutineco parte klarigas la sukceson de Volapük, kiel ĝi klarigas la sukceson de nia lingvo. Aglutineco donas vortfaradan aŭtonomecon al la lingvo, ĝi kondukas al reguleco, al logika konstruo ; ĝi estas speco de mekanismo, kiu anstataŭas la refleksojn ekzistantajn en la patra lingvo.

A.- Ni revenu al niaj 8 vort-eroj **yel-a-buk pe-diped-el-a-s** kaj provu ilin traduki per esperantaj vortoj. Tiel vi iom malkovros la mekanismon de la volapüka vortfarado :

Cl.- **yel** signifas **jaro** ; **a** estas liga vokalo en kunmetita vorto, **buk** signifas **libro**. Do **yelabuk** povas tradukiĝi per **jarlibro**. La elemento **pe** estas pasiva prefikso iom simila al nia participa sufikso **it**, **diped** estas radiko, kiu signifas **diplomo**; **el** estas sufikso iom simila al nia **ul**, kiu estas uzata por formi nomojn pri homoj; **a** havas nomkomplementan funkcion analogan al nia adjektiva marko **a**; **s** estas la marko de la pluralo. Se mi tradukas elementon post elemento mi obtenas por **pe-diped-el-a-s** : **it-diplom-ul-a-j**. Vi konstatas, ke la logiko de Volapük ne estas la logiko de esperanto. Tio estas interesa instruo. Logiko en lingvo estas speco de kutimiĝo al gramatikaj, vortfaraj kaj stilaj reguloj. Jen la bona traduko : **de la diplomitoj**. **Yelabuk pedipedelas** do signifas **Jarlibro de la diplomitoj**.

A.- En Volapük ni havas du vortojn kun ok elementoj.

Cl.- En esperanto ni havas kvar vortojn kun 9 elementoj : **jar-libr-o de la diplom-it-o-j**.

A.- Oni fakte konas esperanton, kiam oni kapablas facile malkovri tiujn elementojn. Same estas por Volapük. Do, lerni Volapükon, kiel lerni esperanton, estas akiri precizan ideon pri ĝia regula kaj tre simpla gramatiko kaj parkeri la signifon kaj rolon de afisoj kaj prefiksoj. Helpe de vortaro oni tiam povas deĉifri iun ajn tekston.

Cl.- Malkovrante tion, post ricevo de volapüka varbilo, multaj homoj entuziasmiĝis. Dum ili estis dediĉintaj jarojn por la studo de fremdaj lingvoj, kiuj restis fremdaj al ili, kelkaj horoj estis necesaj al ili, por ke tiu Volapük fariĝu speco de konato, kiu liveras siajn sekretojn. **Vol-a-pük** kiel **yel-a-buk** estas kunmetita vorto. **Vol** signifas **mond**; **a** kiel ni jam vidis estas liga vokalo; **pük** signifas **lingvo**, **parolo**. **Volapük** do signifas **mondolingvo** aŭ **mondoparolo**.

A.- Volapük iel estis speco de esperanto, en kiu la afiksaro kaj radikaro estis absolute arbitra. Oni rimarkas, ke Schleyer inspiriĝis de la eŭropaj lingvoj, sed ke li sin permesis transformi ĝis absurdeco radikojn universale konatajn.

Cl.- En **diped** vi rimarkas transformiĝon de la radiko **diplom**, en **buk** oni retrovas la anglan **book**, en **vol** la anglan **word**, en **pük** la anglan **speak**.

A.- Vi aŭdis prelegon el Svislando.

Cl.- Parolis Claude kaj Andrée Gacond. Ĝis reaŭdo !

-oOo-